

dr. SZILÁGYI János Ede

egyetemi tanársegéd
Miskolci Egyetem

Közös Agrárpolitika, a WTO új szabályai és a regionális egyensúly – Magyar Nemzeti Jelentés

1. A magyar mezőgazdaság nemzetgazdaságon belüli helyzete

A magyar mezőgazdaság történeti gyökerei közül a bevezetőben a földhasználati és a földtulajdoni struktúrára koncentrálok. A 19. század elején jellemző földhasználati és földtulajdoni struktúrát (így kevesek kezében lévő nagybirtokok, és jobbágyok tömege által művelt törpe birtokok), amely a feudális kötöttségektől volt terhes, a 19. század közepén kezdtek el lebontani. A feudális kötöttségek nagy részét a 19. század végére lebontották. A torlódott birtokstruktúrán, számos kísérlet után, azonban csak az 1945-ös földreform próbálta meg jelentős mértékben változtatni. (A reform előtt, az igazságtalan trianoni békediktátumnak (1919) köszönhetően a magyar állam már elvesztette területeinek 2/3-át.) A '45-ös földreform valódi hatását azonban nem lehet vizsgálni, mert 1948/1949-re végbement Magyarországon is a Kelet-Európára jellemző kommunista rendszerváltás.¹ A szocialista országban ezt követően a magántulajdon helyett fokozatosan a köztulajdont kezdték preferálni. Az 1989/1990-es rendszerváltást követően, a vasfüggöny megsemmisülésével térhetett csak vissza az ország a kapitalista gazdaságfejlődéshez. Egy hosszas csatlakozási folyamat után 2004-ben csatlakozott a Magyar Köztársaság az Európai Unióhoz. Ezt követően került a magyar agrárgazdaság a Közös Agrárpolitika (KAP) hatálya alá.²

Fizikai jellemzők és a vidéki területek lehatárolása
Magyarország területe 93.030 km², népessége – tartós csökkenést mutatva – 2006. január 1-én 10 077 ezer fő volt. A népesség létszáma 2000-2006 között 146 ezer fővel (1,4%-ponttal) lett kevesebb. Az ország népsűrűsége átlagosan 108,5 fő/km². A vidéki térségek korábbi programokban is alkalmazott lehatárolási kritériumai szerint (kedvezőtlen demográfiai helyzet és korstruktúra, gazdasági-infrastrukturális elmaradottság) 2003-ban Magyarországon területeinek 87%-a vidéki térségnek

Ede János SZILÁGYI

assistant lecturer
University of Miskolc

Common Agricultural Policy, new rules of WTO and regional equilibrium – Hungarian National Report

1. The economic importance of agriculture in the economic context of Hungary

From the historical resources of the Hungarian agriculture, in the introduction, I focus on the use and ownership structure of the land. The use and ownership structure of the land at the beginning of the 19th century (as only few owners had great lands and the crowd of peasants used only micro lands) was abridged by the feudalism and this structure began to break up in the middle of the 19th century. Most of the requirements of the feudalism were abolished by the end of the 19th century. After numerous attempts, the deformity of the use and ownership structure was tried to change only by the land reform in 1945. (Before this reform, by the injustice Trianon dictate (1920) called peace-treaty the Hungarian state lost the 2/3 part of its territory.) The real effects of the land reform in 1945 cannot be investigated, because in 1948/1949 Hungary changed to a communist system which was at that time the unfortunate characteristic of the countries in Eastern Europe.¹ After this change, in the socialist countries, public ownership was preferred against private property. After the change of the system in 1989/1990, with the demolition of iron curtain, the Hungarian state could re-enter to the free market. After a long procedure of accession to the EU, only in 2004 could the Hungarian Republic accede to the EU. From that on, the Hungarian agriculture became part of the Common Agricultural Policy (CAP).²

Physical context and demarcation of rural areas
Hungary occupies an area of 93,030 sq. km. On January 1, 2006 the number of inhabitants amounted to 10,077 thousand, showing a tendency of permanent decline. Between 2000 and 2006 population decreased by 146,000 heads. Population density is at 108.5 per sq. km. According to the criteria of demarcation already applied in the previous programmes (unfavourable demographical situation and age structure, and underdeveloped economy and infrastructure), 87% of Hungary was qualified as rural

minősült, ahol – a települések 96%-ához tartozóan – a népesség 47%-a él. A vidéki térségek azt a sajátos térségtípust foglalják magukba, ahol alacsonyabb a népsűrűség, jellemző a mezőgazdasági tájhasználat, valamint általános a nem urbánus jellegű (falusi, kisvárosi, egyes régiókban pedig, a tanyás) településszerkezet.³

Demográfiai helyzet

A vidéki térségek demográfiai viszonyaira – régióként eltérő mértékben – alacsony népszaporulat, és a népesség igen kedvezőtlen, előregedést jelző korösszetétele jellemző.⁴ A fiatalabb korosztályok csökkenő létszáma és az örvendetesen növekvő várható élettartam egyre határozottabban felveti, hogy a munkavállalási korbba lépő fiatal korosztályok egyre nehezebben tudják megtermelni az időskorúak nyugellátásának forrásait. Állandósulni látszik a nemek közötti aránytalanság is: a 40-45 év alatti korcsoportban még a férfiak, az ennél idősebb korcsoportokban már a nők vannak többségben. Az utóbbi öt évben növekedett a vidéki térségekből elvándorlók száma. A lakosság egy része feltehetően megélhetési lehetőségek híján, a jobb munkavállalási esélyek reményében hagyja el szülőhelyét.⁵

Gazdasági hajtóerők, termelékenység és növekedés

A gazdasági teljesítményt jelző GDP (bruttó hazai termék) változásában a nemzetgazdasági ágak között jelentős különbség figyelhető meg. Az ipar és a szolgáltatási szektor gazdasági teljesítménye meghaladja a nemzetgazdaság átlagában mérhető növekedési ütemet, a mezőgazdaság GDP termelése viszont arányaiban és a változás irányát tekintve is elmarad attól. A GDP nemzetgazdasági ágak szerinti arányai a mezőgazdaság gazdasági szerepvétését jelzik, a regionális különbségek, pedig rámutatnak arra is, hogy a mezőgazdasági jellegű térségek hátránya növekszik. A gazdasági szerkezetben jellemző különbség, hogy az országos átlaghoz képest a vidéki térségekben lényegesen magasabb a mezőgazdaság (beleértve az erdő-, vad- és halgazdálkodást is) szerepe.⁶

Földhasználat és a földtulajdon szerkezete

A mezőgazdasági termelés adottságai (földminőség, éghajlati és domborzati viszonyok) nemzetközi összehasonlításban is kedvezőek. Magyarország területének (9,3 millió hektár) 83%-a a talajok termékenységétől függően, különböző célú mező- és erdőgazdasági hasznosításra alkalmas, tehát a termőföld az ország kiemelkedően fontos erőforrása, a termelés egyik alapvető tényezője. Az ország összes területének 2004-ben és 2005-ben 63%-a

area in 2003 including 96% of the country's settlements, and providing home for 47% of the total population. These rural areas comprise a special type of region characterized by low population density, heavy reliance on land as source of livelihood, and a non-urbanized settlement structure (typified by villages, small towns, and, in certain regions, by isolated farms).³

Demographic situation

Demographically, the increase in population in these rural areas is low – to a regionally different extent –, and the unfavourable age-structure characteristic of them demonstrates the ageing of the population.⁴ The decreasing size of the younger generations and the otherwise welcome improvement in life expectancy have resulted in a situation in which it gets for the younger people reaching employment age harder and harder to produce the sufficient funds covering the pension of the older generations. The imbalance between the genders also seems to become stable: while in the age group under 40-45 men dominate, in the older age groups women take over. In the last decade migration from the rural areas has intensified, most of the people leave presumably in the hope of employment and a better living.⁵

Economic drivers, productivity and growth

As an indicator of economic performance, significant differences may be observed in the GDP among the main sectors. Growth in the industry and the services sector exceeds the average rate of the national economy, while the contribution of agriculture to the GDP lags behind both in terms of volume and direction. As a result, the GDP growth, on branch level, reflects the trend of economic restructuring characterized by the gradual displacement of agriculture. In addition development was geographically uneven and focused primarily on the regions and regional centres with dynamism. This has in turn led to the handicap of the rural areas predominantly based on agriculture. A characteristic difference in the structure of the economy in rural areas compared to the national average is that agriculture, including forestry, game and fisheries management has a significantly higher share.⁶

Use and ownership structure of the land

The conditions for agriculture, including soil quality, climate, and terrain, are favourable in international comparison. Depending on the fertility of soils 83% of the country's area of roughly 9.3 million hectares is suitable for various agricultural and forestry usages. Arable land therefore represents a vitally important resource of the country, and is thus one of the fundamental factors of production. Within 63% of the country's area actually under agricultural cultivation

mezőgazdasági hasznosítású, 48,5%-a szántó, 11,4%-a gyepek, 3,1%-a pedig kert, szőlő, és gyümölcsös. Az összes terület 19,1%-át borítja erdő. A mezőgazdasági- és a termőterületből az egyes régiók eltérő arányban részesednek, legnagyobb mértékű az Észak- és a Dél-Alföld (20-20%), legkisebb Közép-Magyarország (6-7%) részesedése. A földhasználat módjában, a művelési ágak szerkezetében 2000-2005. között lényeges változás nem történt. Magyarországon a mezőgazdaságban egyszerre vannak jelen a nagy- és a kisméretű gazdaságok. A gazdálkodó szervezetek tipikusan nagy földterületen gazdálkodnak, míg az egyéni gazdaságokra a kis méretű, kevésbé hatékony birtokstruktúra jellemző. Az egyéni gazdaságok által használt földterület átlagos mérete Magyarországon 1991-2005. között több mint hétszeresére (0,5 hektárról, 3,5 hektárra) nőtt. Ennél azonban – a piacra jutáshoz – sokkal erőteljesebb koncentrációra van szükség. A privatizáció és a kárpótlás következményeként az elmúlt másfél évtized legszembetűnőbb változása, hogy 2005-re a mezőgazdasági hasznosítású területek egyéni tulajdona meghatározó (83%-os) részesedést ért el, miközben az állami és a szövetkezeti földtulajdon (és a földhasználat) jelentősen visszaszorult.⁷ A földprivatizációt követően egy birtoktest átlagos mérete 2,3 hektár, amely – ültetvény, vagy intenzív kertészet – kivételével nem nyújt fedezetet egy család biztonságos megélhetéséhez. A fentiek alapján megállapítható, hogy hazánkban az agrárágazat nemzet-gazdasági szerepe a jelentős visszaesés ellenére még mindig számottevő. Ez főként a vidéki életforma részeként is jelenlévő mezőgazdasági termelés átlagosnál jóval kedvezőbb adottságaira, a termelési hagyományokra, valamint az ágazat EU átlagot jóval meghaladó arányaira vezethető vissza mezőgazdasági hasznosítású terület aránya, mezőgazdasági tevékenységet végzők száma miatt). Ezzel párhuzamosan a mezőgazdasági tevékenység – nem ritkán a megélhetés szinte egyetlen forrásaként – a kritikus gazdasági helyzetű térségekben is mindinkább felértékelődik. Ez a jelenség a vidék, és ezen belül a mezőgazdasági tevékenység eddig döntően termelőkörpontos szerepét, jelentőségét alapvetően átértékeli, és multifunkcionális jellegét erősíti. A 2003. évi gazdaságszerkezeti összeírás szerint mezőgazdasági tevékenységgel foglalkozó népességnek közel 45%-a vesz részt, különböző mértékben a piacon megjelenő mezőgazdasági termékek előállításában. (Az önellátáson felüli felesleget értékesítő termelők aránya 31,1%, a kifejezetten ártermeléssel a családi munkaerő 13,1%-a foglalkozik. Legnépesebb a csak saját fogyasztásra termelők csoportja, arányuk 55,7%. A főként ártermeléssel foglalkozó családi munkaerő létszáma 177 ezer fő, akik mintegy 90 ezer gazdaságban tevékenykednek. A gazdasági szolgáltatást végző

in 2004 and 2005 48.5% was – plough-land, 11.4% grasses, and 3.1% orchards and vineyards. 19.1% of the total area is covered by forest. The distribution of agricultural and cultivated land is uneven between the Hungarian regions, with the Northern and Southern Great Plain having the largest share (20-20%), and Central Hungary the smallest (6-7%). Between 2000 and 2005 no significant changes occurred in the cultivation methods or the distribution of land between the different sectors. Both large and small holdings are present in Hungary at the same time. Agri-business organizations typically cultivate large land areas, while a less efficient holding structure of small farms is characteristic of individual farmers. The average size of farmland used by the individual farms increased more than sevenfold in Hungary between 1991 and 2005 (from 0.5 hectare to 3.5 hectares). However a much more intensive land concentration would be required to be able to access the markets. Large agricultural holdings play an important role in integrating local actors and creating social cohesion in rural areas (corporate social responsibility). The most apparent change of the past fifteen years is, as a result of privatization and compensation, that private ownership of agricultural land reached a prevalent (83%) share by 2005 while land ownership and use by the state and various cooperatives significantly decreased.⁷ Following the privatization of land the average plot size owned has become 2.3 hectares, which except for plantations or intensive horticultures, hardly provides secure livelihood for a family. Based on the above, it can be said that the role of agriculture in the national economy in Hungary is still considerable, despite the significant decline. This mainly originates from the better than average characteristics of the agricultural production which forms the part of the rural life-style too, from the traditions of the production and from the rates of the sector, which significantly exceeds the average of the EU (because of the portion of land use for agricultural purposes, the number of the people engaged in agricultural activities). Parallel to this, the agriculture becomes more valuable in the regions in critical economical situation, as often the only source of living. This phenomenon considerably reevaluates the so far production oriented role, significance of the agricultural activities and strengthens its multifunctional characteristic. According to the Industry structure census of 2003, almost 45% of the population engaged in agricultural activities participates, to varying degrees, in the production of commodities sold on the markets. (The rate of the producers selling the excess over the own consumption is 31.1%, 13.1% of the family workforce is the one which solely engaged in production. The most populous the group of those, who are engaged in a production for exclusively own consumption, their

gazdaságok és a hozzájuk tartozó családi munkaerő aránya nem számottevő (0,1%). Pozitív irányú változás, hogy a főként árutermeléssel foglalkozó gazdaságok száma és munkaerő-lekötése növekedett, miközben a többi gazdaságcsoporthoz adataiban visszaesés figyelhető meg. Az önellátásra termelő családi munkaerő, igen népes (750 ezer fős) csoportja lazán kötődik a mezőgazdasághoz, jelentős részük a vidéki életforma részeként, a termelés hagyományai, kiadást kímélő önellátás, kiegészítő jövedelemszerzés miatt foglalkozik mezőgazdasági termeléssel.⁸ Ezek a statisztikai megközelítések mind azt jelzik, hogy hozzávetőleg mintegy húszszere becsülhető a támogatások révén árutermelővé fejlődni képes félig önellátó gazdaságok száma.⁹

Gazdasági súly és a fejlődés legfőbb tendenciái

A nemzetközi tendenciákkal egyezően az agrárágazat nemzetgazdasági szerepe, teljesítményének számszerű aránya hazánkban is mérséklődik. Az ágazat bruttó hazai termékéből (GDP) való részesedése, 2000-2005. között (4,6%-ról 3,7%-ra) csökkent.¹⁰

A mezőgazdasági foglalkoztatás aránya (1994-2005. között 9%-ról 5%-ra), és az élelmiszer-gazdaság kiviteli hányada (1994-2005. között: 22,7%-ról 7,2%-ra) a GDP-hez hasonlóan csökkent.¹¹

Szektorstruktúra

A növénytermesztés továbbra is az agrárium vezető ága marad, az állattenyésztés aránya csökkenő, a nem-mezőgazdasági kiegészítő tevékenységek megléte pedig arányaiban nem jelentős.¹²

Növénytermesztés

A növénytermelés szerkezete az utóbbi tíz évben lényegében változatlan maradt. A korábbi évtizedekhez hasonlóan a gabonafélék vetésszerkezetén belüli, közel 70%-os aránya meghatározó. A 2004-2005. évi adatok a kalászos gabonák és kukorica esetében 2-3%-os vetésterület növekedést és kiugróan magas hozamot jeleznek (a búza termésátlaga 2003-2004 között megduplázódott, de 2005-ben is 1,7-szerese a 2003. évinek). Lényegesnek tartjuk megjegyezni, hogy ez a terméshozam növekedés nem egy technológiai javulás következménye, hanem a gabonatermesztésre különösen kedvező időjárás kedvező hatásának eredménye. A jelentős terméshozam értékesítési problémákat, majd ebből, és a kapacitáshiányból adódóan komoly tárolási gondot okozott.¹³

rate is 55.7%. The number of those producing mainly for the commodity market is 177 thousand people in approximately 90 thousand farms. The rate of the enterprise farms and the family workforce connected to them is not substantial (0.1%). As a welcome change the number and the labour absorbing capacity of commodity-producing farms have increased, while a setback can be observed with all other types of farming enterprises making up the sector. The rather large group (750 thousand people) of agricultural producers, who are producing only for their own needs, have looser ties to agriculture, most of them are engaged in agricultural production as part of the rural way of life, out of respect for traditions, in order to save living costs as semi-subsistence farmers, or simply to earn extra income.⁸ All these statistics show that the number of semi-subsistence farms being able to develop into commodity-producing farms as a result of the supports is estimated at about 20,000.⁹

Economic weight and main development trends

In line with the international trends the significance of the agrarian sector in Hungary decreases within the national economy in terms of quantifiable performance. The contribution of agriculture to the gross domestic product dropped (from 4.6% to 3.7%) between 2000 and 2005.¹⁰

The proportion of agricultural employment fell between 1994 and 2005 from 9% to 5%, and within the country's total export the share of agriculture plus food industry dropped over the past decade (from 22.7% to 7.2%) – comparably to the GDP.¹¹

Sectoral structure

Crop farming continues to be the leading branch of agriculture, with animal husbandry of a decreasing share and non-agricultural supplementary activities remaining relatively insignificant.¹²

Crop farming

The crop structure has remained essentially unchanged in the past ten years, with grain sorts retaining their traditional leading rate of close to 70%. 2004 and 2005 data show a 2-3% growth in the sowing fields of cereals and maize, as well as an unusually abundant harvest. The average yield of wheat doubled between 2003 and 2004, and even in 2005 it was 1.7-times higher than in 2003. It is important to note that this increase of the harvest results is not the result of an improvement of technology, but the result of the weather especially favourable to crop farming. The considerable surplus caused sales problems and consequently storage difficulties caused by the lack of capacities.¹³

Állattenyésztés

Az állatfajok közül a szarvasmarha állomány csökkenése 1994-2005 között is folytatódott. A csökkenés annak tükrében is figyelmeztető, hogy 1990-1994 között már drasztikus (42%-os) állománycsökkenés következett be. A szarvasmarha állomány 1994 óta további 22,2%-kal csökkent. A sertésállomány létszáma 1994-2005 között jelentősen, eltérő irányú változásokat mutatva ingadozott. Az utóbbi éveket jelentős állománycsökkenés jellemezte. A sertéslétszám 2005-ben nem érte el a 4 millió darabot, amely 11,5%-kal kevesebb az 1994. évinél, és mintegy 40%-a a 80-as évek átlagának. Az anyaállatok létszáma viszont a megfigyelt időszak egészében 33%-ponttal csökkent. A juhállomány 1994. óta jelentősen (48,4%-kal) gyarapodott. Ez által növekedett a kérődzők állományon belüli aránya, amely a mással nem hasznosítható, feltétlen gyepterületek termelésbe vonását, termelésben tartását, a területek kultúr-állapotának megőrzését teszi lehetővé. A tyúkfélék létszáma a kedvezőtlen értékesítés, az alacsony és ingadozó jövedelmezőség ellenére a kilencvenes évtizedben gyarapodott. Ez a tendencia 2004-ben megfordult, a tyúkfélék létszáma 1994-ről 2005-re 5%-kal, a tojóállományé pedig közel 12,3%-kal esett vissza. Az állatsűrűség – a 100 ha mezőgazdasági területre jutó állatlétszám – a szarvasmarha és a sertés esetében, 1994-2005 között csökkent. A mutató értéke csak a juh ágazatban növekedett.¹⁴

Élelmiszer-feldolgozás

A magyar mezőgazdaságra épülő élelmiszer-feldolgozás termelése lehetővé teszi, hogy Magyarország a főbb élelmiszerekből önellátó legyen, a belföldi szükséglet fölött termeljen. Az önellátási szint a legtöbb termék esetében 120-130% körül alakul. A magyar élelmiszeripar nemzetgazdasági jelentősége az ezredfordulót követően sem csökkent, a GDP-ből való részesedése huzamosabb ideje 3% körül ingadozik. Az élelmiszeripar bruttó termelési értéke meghaladja a 2210 milliárd Ft-ot (ez megközelítőleg 8,84 milliárd €), mely a teljes nemzetgazdasági kibocsátás 5,0%-ával az utóbbi időben a feldolgozóipar 14 ágazata között a második-harmadik helyet jelenti. Az élelmiszer-feldolgozásban a kis- és középvállalkozások túlsúlya jellemző, 89,6%-a 20 fő alatti.¹⁵

2. A KAP magyarországi végrehajtása

Magyarország csak 2004-től tagja az EU-nak, mindazonáltal 90-es évek elejétől készül az európai integrációhoz való csatlakozásra. Ez a készülődés a Társulási Megállapodás aláírásával nyert hivatalos formát 1994-ben.¹⁶Ez a megállapodás számos

Animal husbandry

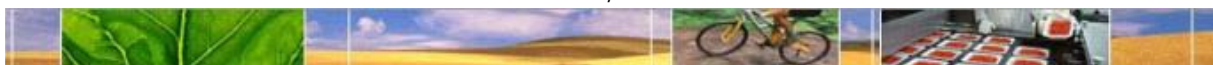
Among the farm animal species the cattle stock continued to decline also between 1994 and 2005. This drop is alarming also in view of the drastic reduction of stock (by 42%) between 1990 and 1994. Since 1994, the cattle sector has shrunk by an additional 22.2%. Pig stock fluctuated significantly between 1994 and 2005, with alternating trends, though recent years have clearly been characterized by a downward turn. The stock of not quite 4 million pigs in 2005 represents an 11.5% decrease compared to 1994, which amounts to about 40% of the average of the 80's. The number of sows dropped however by 33% over the subject period. In contrast with that the stock of sheep has increased since 1994 (by 48.8%). This increased the share of ruminants within the total animal sector, which contributed to the preservation of the cultural state of grasslands unusable for crop farming. Poultry stocks increased in the 1990's despite the adverse market conditions, and the low and fluctuating profitability. This trend turned in 2004, and by 2005 compared to 1994 the number of poultry and laying hens dropped by 5% and nearly 12.3%, respectively. Animal density – the number of animals per 100 ha of agricultural land – decreased between 1994 and 2005 in respect of both cattle and pigs. This index rose exclusively in the sheep farming sector.¹⁴

Food processing

Food-processing industry, based on Hungarian agriculture, enables Hungary to be self-sufficient in the main food products, and to produce surpluses in excess of the domestic demand. With most products, the level of self-sufficiency is around 120-130%. The Hungarian food industry's significance within national economy has not declined after the turn of the millennium either, its share in the GDP has been around 3% for a long time. The gross production value of food industry exceeds HUF2210 billion (it is approximately €8.84 billion), which means the 2nd or 3rd place among the 14 sectors of the processing industry, with 5.0% of the total national output in recent times. The food processing sector is dominated by small- and medium-size ventures, 89.6% of which have fewer than 20 employees.¹⁵

2. The implementation of the CAP in Hungary

Hungary is the member of the European Union only since 2004, but, from the beginning of the nineties the state prepared for the accession to the European integration. This preparation became an official procedure from the conclusion of the Association

Magyarország és EK közötti agrárkereskedelmet érintő szabályt tartalmazott. Ezt követően a magyar agrárpolitika törekedett minél jobban megismerni a KAP-ot és az azt meghatározó okokat. A csatlakozási folyamat során előnyt jelentettek a magyar agrárium kitűnő természeti adottságai, a jó minőségű magyar élelmiszerek, a vidéket és a tisztességes munkát szerető gazdálkodók nagy aránya. Több hátrány is jelentkezett ugyanakkor. Először is a privatizáció hatására számos ember vesztette el a munkáját. Másodszor az ország elvesztette a korábbi orosz és más szovjet utódállamok piacait. Harmadszor a privatizáció hatására létrejött kettős földtulajdoni és földhasználati struktúra sok gazdaságilag életképtelen kis üzemet foglalt magában. Negyedszer a magyar politika a számos egyéb probléma miatt elhanyagolta a mezőgazdaságot. Külső hátrányok közül fontos, hogy a régi tagállamok nem kívántak azonos támogatási összeget juttatni az újonnan csatlakozóknak, és a csatlakozási tárgyalások utolsó szakaszában sikerült megosztani a közép-kelet-európai országokat (így a Visegrádi Négyeket is), ennek következtében – megítélésem szerint – Magyarország is rosszabb feltételekkel csatlakozott.

3. A KAP 2003-as reformja és Magyarország

Mint fentebb már írtam, Magyarország csak 2004-től lett az Európai Unió tagja. Ebből következően a KAP 2003-as reformját már készen kapta. Ráadásul csatlakozási tárgyalás során ugyanis a csatlakozásunk feltételei is folyamatosan változtak. Ezen külső körülményen túl a magyar agrárgazdaság felkészületlensége (így példának okáért az Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszer bevezetésének nehézségei) volt az a meghatározó indokok, amiért az ország a korábbi tagállamokhoz képest eltérő feltételekkel csatlakozott a Közös Agrárpolitikához. A SPS rendszer helyett többek között ezért került sor a SAPS bevezetésére.¹⁷

Az agrár- és vidékfejlesztési támogatásoknak két tipikus forrásuk van Magyarországon; az egyik az Európai Unió költségvetése, a másik a nemzeti költségvetés.

Az uniós költségvetésből¹⁸ két úton juthatnak pénzeszközök a magyar kedvezményezettekhez. Az egyik út a piacszabályozás területéhez kapcsolódik, míg a másik a vidékfejlesztéshez kötődik. Fontos megjegyezni ugyanakkor, hogy az uniós finanszírozású támogatásokat is a magyar költségvetés előlegezik meg; majd a kifizetést követően, az uniós ellenőrzés után, téríti meg a Közösség az államnak. Sajnos emiatt a támogatások kifizetésékor a magyar

Agreement in 1994.¹⁶ This agreement included numerous rules on agricultural trade between Hungary and the EC. Thereafter the Hungarian agricultural policy attempted more to experience the CAP and the reasons which determined this policy. In the procedure of the accession, our advantages were the natural ability of the Hungarian agriculture, the high quality of the Hungarian food products and the huge rate of farmers who love the countryside and the honourable work. At the same time, lots of disadvantages accrued. At first, numerous people lost their jobs due to the effects of privatisation. Second, the state lost the former markets of Russia and other successor states of the Soviet Union. Third, the double use and ownership structure of the land, coming from the privatisation, included lots of economically unviable small holdings. Fourth, by the numerous other problems, the Hungarian politics paid no attention to agriculture. Important is among the external disadvantages that the old Member States did not want to provide the same amount of supports for the New Member States and, in the last period of the negotiations of the accession, the old Member States could divide the Middle East European states (such as the Visegrád Group), therefore, in my opinion, Hungary acceded with worse conditions.

3. The 2003 reform of the CAP and Hungary

As above mentioned, Hungary is the member of the European Union only since 2004. Thence it arises that it became the 2003 reform of the CAP without having had any influence on it. In addition, the conditions of the accession changed from day to day in the procedure of the accession. Beyond these external circumstances, the unreadiness of the Hungarian agriculture (such as the difficulties of the establishment of the Integration Administration and Control System) was the determinant reason why the state could access to the CAP only with different conditions as the old Member States.¹⁷

The agricultural and rural development supports have two typical forms of resource in Hungary; the one is the budget of the EU and the other form is the national budget.

The Hungarian beneficiaries can embrace supports in two ways from the budget of the EU.¹⁸ The first way is related to the market organizations and the other way is related to the rural development. I would like to remark that the supports from the EU's budget are advanced by the Hungarian budget; after the payment and control of the EU, the EC recompenses the state. Unfortunately, the Hungarian state therefore often defaults in paying the supports.

állam gyakorta esik késelembé.

A piacszabályozási támogatások. A piacszabályozási támogatások az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból (EMGA) kerülnek finanszírozásra. Az EMGA ugyanakkor a KAP más költséget is finanszírozza a piacszabályozási támogatásokon túl.¹⁹

A piacszabályozási támogatásoknak két nagy alrendszere van: a közvetlen termelői támogatások (például az egyszerűsített területalapú támogatási rendszer - Single Area Payment Scheme, azaz SAPS), és a piaci intézkedések (exporttámogatás, intervenció). A KAP piacszabályozása a fent ismertetett rendszer alapján tipikusan a mezőgazdasági termékekre koncentrált 1992 előtt. Ez a kijelentés azonban csak a piaci intézkedések támogatásai esetén helytálló napjainkban, viszont a SPS és a 2004 után csatlakozott országok számára lehetővé tett SAPS esetén már jóval többről van szó, mint konkrét mezőgazdasági termékekhez kötődő támogatásról. Ezen támogatásoknál már a mezőgazdasági üzem támogatása az elérendő cél. A SAPS-t a magyar kormány tervei alapján 2009-től váltja fel az SPS.

A SAPS támogatások²⁰ néhány sajátossággal bírnak az SPS támogatásokkal összehasonlítva. Az ezt bevezető országoknak, így Magyarországnak, enyhébb adminisztratív feltételeket kell teljesíteniük. További sajátosság, hogy a korábban csatlakozott országok termelői támogatásainak csak a töredékét kapják meg a 2004-től csatlakozott országok (2004-ben azok támogatásának 25%-át, 2005-ben 30%-át, stb.) 2013-ig, amikor is már a korábban csatlakozottakkal azonos támogatást kapnak. Ennek ellentételezéseként viszont az új tagországok termelői kiegészítő nemzeti közvetlen támogatásban²¹ (top-up) részesíthetők a tagállami költségvetés terhére, évente legfeljebb 30 százalékpont erejéig. Ennek a kiegészítésnek köszönhetően az átmeneti időszak a gazdák számára hat évre rövidíthető. Érdekesség, a 2006-ig tartó időszakban a magyar államnak lehetősége nyílt továbbá arra, hogy az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap (EMOGA) garancia szekciójából finanszírozott vidékfejlesztési források egy részét átcsoportosítsa a közvetlen támogatások kiegészítésére.

A vidékfejlesztési támogatások. A vidékfejlesztéshez kötődő támogatások társfinanszírozásban valósulnak meg, ami azt jelenti, hogy az uniós forrásokon kívül meghatározott arányban igénylik a nemzeti források meglétét is. A vidékfejlesztési támogatások közösségi forrását az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) képezi.

The market organisation supports. The market organisation supports are financed from the European Agricultural Guarantee Fund (hereafter EAGF). At the same time the EAGF finances expenditure other than the market organisation supports.¹⁹

The market organisation supports have two classes: direct payments (for example Single Area Payment Scheme, hereafter SAPS) and market measures (such as refunds for the exportation and intervention measures). Before 1992, the market organisations of the CAP typically focused on agricultural products. But now, this assertion is only consistent for the market measures, but not for the SPS and the new (in or after 2004 connected) Member States' SAPS which are more than supports focused on agricultural products. The aim of these supports is already the financing of the agricultural holdings. According to the plans of the Hungarian government, the SAPS will be replaced by the SPS in 2009.

Compared with the SPS supports, the SAPS supports²⁰ have some attributes. The Member States which establish the system of the SAPS supports, such as Hungary, have to accomplish minor terms. Another characteristic of the SAPS is that the producers of the Member States adhered to the EU in or after 2004 (hereafter new Member States) receive only a part of the supports the producers of the Member States already acceded before 2004 (in 2004 the 25% of the all, in 2005 the 30% of the all) until 2013, when the producers of the new Member States receive the same sum of direct payments as farmers of the old Member States. As a compensation, the producers of the new Member States can be compensated (hereafter top-up)²¹ from the budget of the Member State, maximum 30% per year. By this compensation the temporary period could be modified to six years for the producers. Interesting is that in the period until 2006 the Hungarian Republic could move a part of the rural development supports from the guarantee section of European Agricultural Guidance and Guarantee Fund (hereafter EAGGF) in addition to the direct payments.

The rural development supports. The rural development supports are realized in co-financing that means the resources of these supports proceed from the national budget besides the budget of the EU. The Community resource of the rural development supports is the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD).

A vidékfejlesztési támogatások a mezőgazdasági üzemek és a vidék fejlesztésére összpontosítanak. 2007-ben kezdődött a vidékfejlesztés új periódusa (2007-2013). Az új vidékfejlesztési program 4 intézkedéscsoportot tartalmaz: az első intézkedéscsoport a mezőgazdasági és erdészeti ágazat versenyképességének növelése, a második a környezet és a vidék fejlesztése, a harmadik a vidéki élet minősége vidéki gazdaság diverzifikálása, míg a negyedik a LEADER.²² Magyarországon ide tartoznak a korábbi rendszert, tehát az Agrár és Vidékfejlesztés Operatív Programot²³ (AVOP), továbbá a Nemzeti Vidékfejlesztési Tervet²⁴ (NVT), felváltó Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) támogatásai.

A magyar költségvetés agrár- és vidékfejlesztésre szánt támogatási forrásai három nagy csoportba sorolhatók.²⁵ az első csoportot a vidékfejlesztés társfinanszírozása képezi, a második csoportot a top-up (nemzeti kiegészítő) támogatások alkotják, míg a harmadik csoportot a nemzeti támogatások jelentik.

A társfinanszírozásban megvalósuló vidékfejlesztési (tehát a mezőgazdasági üzemekre és a vidék más strukturális intézményeire vonatkozó) támogatások közösségi része 2007 előtt két forrásból érkeztek: egyrészt az EMOGA garancia szekciójából, másrészt az EMOGA orientációs szekciójából, amely a Strukturális Alapokhoz tartozott. Mára megszűnt a vidékfejlesztési támogatások megosztottsága, és a vidékfejlesztési támogatások kizárólag az EMVA-ból finanszírozottak. A vidékfejlesztési támogatások 4. tengelyét képezik a LEADER+, amely korábban a strukturális politika részét képező közösségi kezdeményezés volt.²⁶ A magyar hozzájárulás intézkedésként lebontott forrásait a 2007-es költségvetési törvény²⁷ részletezi.

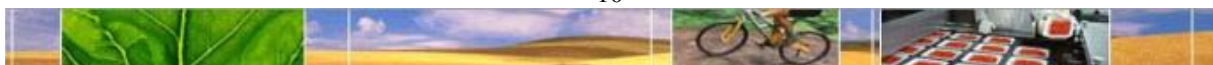
Kiegészítő nemzeti közvetlen támogatások csak az új tagállamok költségvetésében találhatóak. A kiegészítő nemzeti közvetlen támogatások (top-up) között két jól körülhatárolható támogatási csoportot találunk: a területalapú és az állatalapú támogatásokat. E támogatásokkal a nemzeti költségvetésből a közvetlen területalapú támogatást egészíthetik ki a tagállamok az EU-s támogatási szint meghatározott százalékáig. E támogatások igénybevételenek általános feltételei hasonlítanak a SAPS támogatások feltételeire. Lényeges eltérés viszont, hogy a top-up támogatásoknál termelési kötelezettség van, továbbá hogy nem jár azonos támogatási összeg minden támogatott növény után.

The rural development supports focus on the development of agricultural holdings and rural areas. In 2007 the new period (2007-2013) of the rural development begins. The new program of rural development includes four axes: Axis I is the improvement of the competitiveness of the agricultural and forestry sector, Axis II is the improvement of the environment and the countryside, Axis III is the quality of life in rural areas and diversification of the rural economy and Axis IV is the LEADER.²² In Hungary there are the supports of the New Hungary Rural Development Program 2007-2013 (hereinafter NHRDP) which change the former system of the Agricultural and Rural Development Operational Program²³ (which included the supports of the guidance section of EAGGF) and the National Rural Development Program²⁴ (which included the supports of the guarantee section of EAGGF).

The Hungarian budget resources on agricultural and rural development supports can be ranged in three classes.²⁵ the first group is the co-financing of rural development, the second class is the top-up supports and the third group is the national supports.

The common part of the co-financed rural development supports, which focus on the agricultural holdings and the other structural institutions of the rural areas, came from two ways of resources before 2007: first, from the guarantee section of the EAGGF, and second, from the guidance section of the EAGGF which was part of the Structural Funds. To these days, the division of the rural development supports has expired and the rural development supports are financed only from the EAFRD. The 4th axis of the rural development supports is the "LEADER+" which was earlier a Community initiative of the Structural Policy.²⁶ The Hungarian support is detailed in the Act on budget of the Hungarian Republic in 2007²⁷ by axis.

The top-up supports can be found only in the budget of the new Member States (such as Hungary). The top-up supports include two different groups of supports: the one based on the area, the other based on the number of the animals. The Member States can complete the direct supports based on area with these top-up supports to the level defined by the EU. The general conditions of these supports correspond to the conditions of the SAPS supports. The differences between the top-up and SAPS supports are the obligation of production and the different sum of top-up supports by the former.

A kizárólagos nemzeti támogatások körébe tartozó támogatásoknak²⁸ számos kritériumnak kell megfelelniük. E támogatások nem állhatnak ellentétben a Közös Agrárpolitikával, nem sérthetik a versenyegyenlőséget, és további feltételként e támogatási formákat notifikálni (engedélyeztetni) kell.²⁹

A 1782/2003/EK rendelet IVA címe az új tagállamok számára a támogatások végrehajtására speciális lehetőségeket biztosít. Így az egységes területalapú támogatási rendszert (SAPS), elkülönített cukortámogatást, a direkt támogatások kiegészítését. Lásd a 3. kérdésre adott választ.

Az agrár- és vidékfejlesztési támogatásokkal kapcsolatos kormányzati döntések hátterében Magyarországon a rövidtávú politikai érdekek kielégítése mellett a magyar költségvetés rossz helyzete kap szerepet. Mindez gyakorta vezet ahhoz, hogy a magyar mezőgazdaság struktúraváltását elősegítő támogatások helyett a struktúrát nem érintő támogatási formákat preferál a magyar agrárpolitika.

4. Az új KAP szabályok és a WTO megállapodása közötti viszony

Megítélésem szerint egyértelmű kapcsolat áll fenn az új KAP szabályok és a WTO mezőgazdasági megállapodása között. Úgy gondolom, hogy az agrárkereskedelem liberalizálása és ezzel párhuzamosan az agrártámogatások reformja szükségszerűen következett a WTO megállapodás előtti helyzetből. Az Uruguayi forduló lezárása előtt ugyanis a világ nagy agrártermelő államai illetve közösségei között már rég nem a mezőgazdasági termékek versenye zajlott, sokkal inkább a támogatási rendszerek versenye. Ez a helyzet pedig hosszú távon nem lett volna fenntartható. Ezért kényszerültek, megítélésem szerint, az egyes tagállamok arra, hogy tárgyalásokat kezdjenek a korabeli rendszer reformjáról a GATT keretei között. A tárgyalások eredményeként megszületett a WTO és számos megállapodás. Ezen megállapodások között találhatjuk a mezőgazdasági megállapodást is. A megállapodás végrehajtása során, véleményem szerint, az EU nekikezdett a KAP nagy arányú reformjának. Ennek eredményeként kerültek előtérbe a közvetlen termelői támogatások, a környezetvédelmi előírások és a vidékfejlesztés. Megítélésem szerint ugyanakkor vigyázni kell arra, hogy az agrárpiaconak megnyitása ne jelentse az agráriumunk és a tagállamok állampolgárainak a kiszolgáltatását. Szerintem még nem minden területen sikerült megtalálni a megfelelő arányt, az arany középutat.

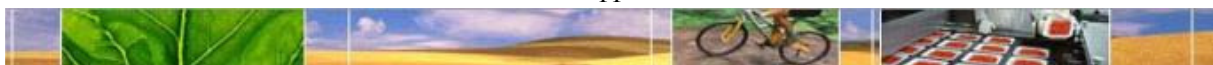
The exclusive national supports²⁸ shall be convenient to the numerous prescriptions. These supports shall not collide with the CAP, shall not distort the competition and shall be authorised.²⁹

By the Title IVA of EC Reg. No. 1782/2003, the New Member States have special opportunities for the implementation of support schemes. Such as the Single Area Payment Scheme (SAPS), the separate sugar payment, the complementary national direct payments and direct payments. See furthermore the answer to question N° 3.

In the background of the governmental decisions for the agricultural and rural development supports we can find the bad position of the Hungarian budget besides the fulfillment of the short turn political interest. Therefore the Hungarian agricultural policy often prefers the classes of supports not affecting the agricultural structures rather than the supports helping the structural changes of the Hungarian agriculture.

4. The relationship between the new CAP rules and the WTO Agreement on agriculture

In my opinion, there is a definite relationship between the new CAP rules and the WTO Agreement on agriculture. As I presume, the liberalisation of agricultural trade and the reform of agricultural supports are the consequences deriving from the situation before the WTO Agreement. Before closing of Uruguay Round, there has been not the competition of agricultural products, but the competition of the systems of supports between the big agricultural producer states and communities of the World. And that situation would be not sustainable over the long pull. Therefore, as I presume, the states were forced to begin negotiations on the reform of the contemporary system within the frame of GATT. The achievement of the negotiations was the WTO and numerous agreements. The Agreement on agriculture can be found among these agreements. In my opinion, the EU began the comprehensive reform of the CAP by the implementation of the Agreement. Therefore the direct payments, the prescriptions of environmental protection and the rural development were in focus. But, in my opinion, we have to pay attention to that the opening of the agricultural markets does not mean the bondage of the Member States and their citizens. As I presume, we did not manage to find the acceptable rate, the *aurea mediocritas* (the golden mean), in all fields.

A környezetvédelemnek a WTO megállapodásnak való megfelelésen kívül is fontos szerepet kellene képviselnie a modern KAP szabályai között. Jó ötletnek tartom ugyanakkor, hogy az agrártámogatási rendszerünk átalakítását sikerült összekapcsolni a környezet fokozottabb védelmével. Tekintettel a környezet súlyosbodó helyzetére, különösen a klímaváltozás hatásaira,³⁰ nagyon fontosnak tartom ugyanis a környezet hatékonyabb védelmét a környezetre nagy hatással bíró agrárium esetén. A kötelező feltételeesség által képviselt környezeti szempontok nagy előrelépést jelentenek a környezet védelme érdekében.³¹ Ugyanakkor jól mutatja a környezet védelmének szigorúbb követelményét, hogy az Európai Bizottság 2007. június 29-én kiadta az „Új Zöld Könyv és klímaváltozás” c. dokumentumát. Megítélesem szerint a környezet állapotának romlása a feltételeesség követelményrendszerének folyamatos felülvizsgálatát és módosítást igényli.

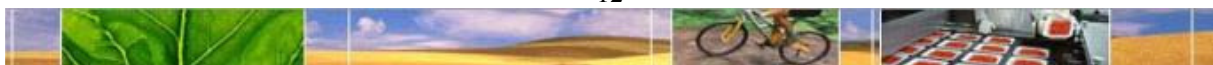
A világgazdasági folyamatokba 1990 után ismét demokratikus országgént bekapcsolódó Magyar Köztársaság agrárpolitikájára óriási hatással volt a WTO által képviselt liberalizmus. Az EU-hoz történő csatlakozási folyamat pedig nagy ösztönzést jelentett agrárpolitikánk modernizációjában. A szükséges változtatások máig nem fejeződtek be. Megfigyelhetők ugyanakkor, hogy a WTO által képviselt liberalizmus káros hatásait sem sikerült mindig kiküszöbölni az elmúlt 15 évben.³² Így a protekcionista agrárpolitikát folytató nemzeti kormányzat (1998-2002) után a 2002 óta regnáló szocialista-liberális magyar kormány egész gazdaságpolitikájáról kijelenthető, hogy az nagy mértékben szolgálja a globalizációt, így a piacaink liberalizálását, és gyakorta a nagytőke és a multinacionális vállalatok érdekeit.

A számos hatás közül kiemelést érdemel például a WTO TRIPS megállapodása, amely fontos alapja a földrajzi árujelzők szabályozásának. A földrajzi árujelzők különösen fontos szerepet töltenek be a mezőgazdaságban, és így a magyar mezőgazdaságban is. A földrajzi árujelzőkre vonatkozó szabályok csak 1997-ben jelentek meg Magyarországon a védjegyekkel közös törvényben. A törvény megalkotása során figyelemmel voltak a vonatkozó WTO-s és EK szabályokra. Az EK-val kötött borkereskedelmi megállapodás, a WTO TRIPS megállapodás és a későbbi EU tagság hozzásegítette Magyarországot ahhoz, hogy földrajzi árujelzőinek védelmét megerősítse mind az EK-n belül, mind az EK-n kívüli területekre. Jó példa erre a tokaji borok esete, amely kapcsán az EK-n belül mind az olasz, mind a francia bortermelők felhagytak a „Tokaj”

The protection of environment should be important in the modern CAP rules, besides the obligations coming from the WTO Agreement. Therefore I prefer the reorganization of the system of agricultural supports with the increased protection of environment. With regard to the ingravescent situation of environment, especially to the effects of the climate change,³⁰ I am convinced of the importance of a more effective protection of environment in the field of agriculture which has a great effect on the environment. The environmental aspects based on cross compliance are huge development towards the protection of environment.³¹ Therewith the New Green Book on climate change published by the European Commission (29th June 2007) shows the sterner requirements of environmental protection. In my opinion, the continuous decadence of the circumstances of environment indicates the permanent audit and modification of the condition system of cross compliance.

The WTO's object of market liberalisation had absolute effect on the agricultural policy of the Hungarian Republic connected to the global market as democratic state after 1990. Therewith the process of accession to the EU was a great encouragement in the modernisation of the agricultural policy of Hungary. The necessary improvements have not been finished until now. It is noticeable that the damaging effects of the WTO's liberalisation could not have been eliminated in the last 15 years either.³² Such as, after the national government who practised more protecting agricultural policy (1998-2002), from 2002 the social-liberal Hungarian government practices a liberal agricultural policy serving the purposes of the globalisation, the liberalisation of our markets and often the purposes of big business and multinational firms.

From the numerous effects I emphasize for example the WTO's TRIPS Agreement which is the important base of the regulation of geographical indications. The geographical indications have an essential role in the agriculture, and so in the Hungarian agriculture. In Hungary the rules on geographical indications were only established, together with the trade marks, in an act of 1997. In the procedure of the legislation, the WTO and EC rules were taken into consideration. The Hungary could increase the protection of its geographical indication in the EC and outside of the EC by the Agreement with the EC on wine trade, the WTO TRIPS Agreement and the membership in the EU. Good example is the case of Tokaj (Tokaj) wines, in which the Italian and French wine producers discontinued the using of Tokaj appellation in the EC, and the EC could satisfactorily solve the dispute with

(„Tokay”) név használatával, és sikerült megnyugtatóan rendezni a kérdést az USA-val is. A vita ugyanakkor még megoldatlan Szlovákiával és bizonyos értelemben Ausztráliával.³³

Közép-Kelet-Európában nagy változások voltak, nagy változások vannak és nagy változások várhatók. Magyarország kilenc másik állammal (így Szlovákia is) 2004-ben lett az EK tagja. Egyik szomszédja, Ausztria már korábban tagja lett az EU-nak. Egy szomszédja, Románia 2007-től lett tagja. Horvátország tagsága folyamatban van. Két magyar kisebbségek lakta szomszédjának, Szerbiának és Ukrajnának, a tagsága azonban csak a távolabbi jövőben várható. A helyzet tehát nagyon képlékeny a térségben.

Ami biztosan látszik, hogy a térségben a piacok liberalizálódása fokozódott és fokozódik, amely szituáció pedig a korábbinál nagyobb verseny elé állítja a magyar gazdálkodókat. Az elmúlt 15 év számos rossz kormányzati döntésének (így a mezőgazdasági struktúra változásának elhanyagolása) következtében a folyamatnak sok ember lett és lesz a vesztese.

5. Regionális együttműködés és Magyarország

Egy olyan regionális együttműködés érdemel kiemeltetést, amelynek Magyarország is tagja: a Visegrádi Négyek (V4). A V4 bár elsődlegesen nem a mezőgazdasági kereskedelmet érintő kérdésekre jött létre, a V4 keretében mégis történtek egyeztetések a V4-et alkotó tagállamok között a mezőgazdasággal, és főleg a KAP előírásainak bevezetésével kapcsolatban.

A visegrádi csoport azon törekvés eredményeként jött létre, hogy a közép-európai régió országai az összeurópai integráció keretein belül közösen lépjenek fel a számukra fontos területeken. A Cseh Köztársaság, Magyarország, Lengyelország és Szlovákia mindig is ugyanahhoz a civilizációhoz tartozott: közös kulturális és szellemi értékeket vallanak, közősek a vallási hagyományaik, amelyeket meg kívánnak őrizni és tovább kívánnak erősíteni.

A visegrádi országok mindegyike törekedett az európai uniós tagság elnyerésére, a csatlakozást ugyanis újabb lépésnek tekintették, amely a kölcsönös támogatás révén segít a mesterséges európai határok lebontásában. Céljukat 2004. május 1-jén érték el, amikor is mindannyian az EU tagjai lettek.

A visegrádi csoport nem az összeurópai integrációs törekvések alternatívájaként jött létre, és a meglévő, működő közép-európai struktúrákkal sem próbál meg versenyezni. Tevékenységei semmiképpen nem az

the USA as well. Nevertheless, the dispute is undecided with Slovakia and conditionally with Australia.³³

In Middle East Europe there were and there are huge changes and huge changes are still expected. Scilicet Hungary with other nine states (such as Slovakia) became the Member State of the EU in 2004. One of its neighbours, Austria has been the member of the EU earlier. One of its neighbours, Romania has become the member of the EU from 2007. The access of Croatia to the EU is in progress. The access of two neighbours including Hungarian minorities, Serbia and Ukraine, is expected only in the further future. Therefore the situation in the region is very plastic.

It is sure and certain that in the region the liberalisation of the markets was and is increasing, which situation creates growing competition for the Hungarian producers. In the last 15 years, on account of the bad governmental decisions, lots of people became and will become loser of this situation.

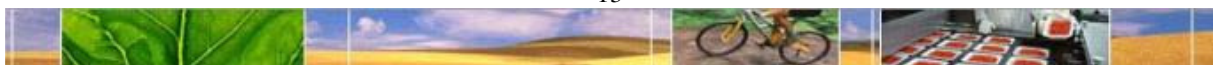
5. The regional co-operations and Hungary

We have to emphasize one of the regional co-operations where Hungary takes part: the Visegrád 4 (V4). The V4 was established originally not for questions of agricultural trade, but in the frame of the V4 the State Parties conferred on the agriculture and especially on the introduction of prescriptions of the CAP.

The Visegrad Group reflects the efforts of the countries of the Central European region to work together in a number of fields of common interest within the all-European integration. The Czech Republic, Hungary, Poland and Slovakia have always been part of a single civilization sharing cultural and intellectual values and common roots in diverse religious traditions, which they wish to preserve and further strengthen.

All the V4 countries aspired to become members of the European Union, perceiving their integration in the EU as another step forward in the process of overcoming artificial dividing lines in Europe through mutual support. They reached this aim in 2004 (1st May) when they all became members of the EU.

The V4 was not created as an alternative to the all-European integration efforts, nor does it try to compete with the existing functional Central European structures. Its activities are in no way aimed

izolációt és a más országokkal való kötelékek lazítását szolgálják. Ellenkezőleg: a csoport célja, hogy optimális együttműködést szorgalmazzon minden országgal, elsősorban a szomszédaival, mivel legfőbb érdeke a demokratikus fejlődés Európa egészében.

A visegrádi csoport hozzá kíván járulni az európai biztonsági architektúra kiépüléséhez, amely hatékony, a feladatokat felosztó és egymást kölcsönösen segítő együttműködésen és koordináción alapul a létező európai és transzatlanti intézmények keretein belül.

A kulturális kohézió megőrzése és erősítése érdekében a visegrádi csoport fejleszteni fogja az értékek továbbadását a kultúra, oktatás, tudomány és információcsere területén.

A visegrádi csoport minden tevékenységének célja a közép-európai régió stabilitásának erősítése. A részt vevő országok az együttműködést feladatnak tekintik, a sikert pedig annak ékes bizonyítékának, hogy képesek olyan struktúrákba is integrálódni, mint pl. az Európai Unió.

Az együttműködés keretében a résztvevő országok agrárminiszterei időközönként találkoznak és egyeztetnek. A tagállamok WTO képviselői is folytatnak konzultációt egymással és a WTO szervezeteiben együttműködnek.³⁴

6. Magyarország és a mezőgazdasági kereskedelemről szóló kétoldalú kereskedelmi megállapodások

Az 1989/1990-es rendszerváltást követően a magyar mezőgazdaság egyik legfőbb vesztesége a korábbi szovjet piac elvesztése volt. Szerencsére az elmúlt néhány évben ismételten felerősödött Magyarország és Oroszország közötti kapcsolat. Ennek következtében 2006. szeptember 18-án megkötötték a megállapodást a Magyar Köztársaság Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériuma és az Oroszországi Föderáció Mezőgazdasági Minisztériuma között a mezőgazdaság és az élelmiszeripar terén megvalósuló együttműködésről. A megállapodás kétszer öt évre szól. A keretmegállapodást a két ország agrár- és élelmiszeripari vállalkozásainak, pénzügyi intézeteinek kell tartalommal megtölteniük. Három területen már konkrét együttműködési tervekről van szó: magyar cukorgyár létesítése Rjazanyban, csirketelep létrehozása Oroszországban, magyar sertéstelep létesítése Oroszországban. Ezek mellett Magyarország logisztikai központot tervez Moszkva mellett létrehozni, hogy friss magyar zöldséggel, gyümölcscsel, hússal, valamint borral tudja ellátni az orosz fővárost. Az együttműködés során az áru mellett

at isolation or the weakening of ties with the other countries. On the contrary the Group aims at encouraging optimum cooperation with all countries, in particular its neighbours, its ultimate interest being the democratic development in all parts of Europe.

The V4 wishes to contribute towards building the European security architecture based on effective, functionally complementary and mutually reinforcing cooperation and coordination within existing European and transatlantic institutions.

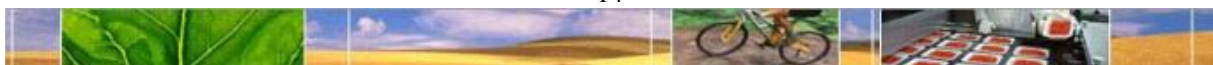
In order to preserve and promote cultural cohesion, cooperation within the V4 Group will enhance the imparting of values in the field of culture, education, science and exchange of information.

All the activities of the Visegrad Group are aimed at strengthening stability in the Central European region. The participating countries perceive their cooperation as a challenge and its success as the best proof of their ability to integrate also into such structures, such as e.g. the European Union.

In the mechanism of co-operation the agricultural ministers of the State Parties between-times have meetings and negotiate. At stated intervals the State Parties' representations in the WTO consult and co-operate in the organisations of the WTO.³⁴

6. Hungary and the bilateral commercial agreements on agricultural trade

After the change of system in 1989/1990, the main damage of the Hungarian agriculture was the losing of the former Soviet markets. Fortunately the relationship between Hungary and Russia again has recruited in the last years. Therefore on September 18, 2006 the states have arranged the Agreement between the Agricultural Ministries of the Republic of Hungary and the Russian Federation on the co-operation for agriculture and food industry. The term of the Agreement is twice five years. The Agreement is only a frame which should be concreted by the agricultural and food producer enterprises and financial institutions of the two states. We can find denominate co-operation plan in three fields: establishment of Hungarian sugarworks in Rjazany, establishment of chicken and pork holdings in Russia. Therewith Hungary proposes to establish a logistic centre close to Moscow that can aliment the Russian capital with fresh Hungarian vegetables, fruits, meats and wines. In the co-operation, Hungary will deliver not only agricultural products but technological and productional systems into Russia. In 2006, the Hungarian export to Russia was 260 million USD,

Magyarország technológiai és termelési rendszereket is szállítana Oroszországba. 2006-ban a magyar export 260 millió USD volt Oroszországba, az orosz import viszont csak néhány száz ezer USD. A magyar export legnagyobb tételei: zöldség és gyümölcskonzerv (108 millió USD), takarmány (38 millió USD), kukorica (17 millió USD).

Az orosz piac visszahódításán túl a magyar agrárdiplomácia törekszik más szovjet utódállamok piacaira is bejutni. Ennek okán FVM delegáció 2007. június 5-7-én látogatott a fehérorosz fővárosba (Minszk) ahol egyelőre csak információcsere történt a mezőgazdasági kapcsolatok lehetséges bővítéséről. A partnerek továbbra is úgy tapasztalják, hogy a magyar-fehérorosz gazdasági kapcsolatok az utóbbi években rendkívül alacsony szinten vannak. 2006-ban például a magyar agrárexport 15,4 millió USD-t ért el, a magyar import pedig gyakorlatilag nulla volt. A magyar szállítások elsősorban konzervek, fagyasztott zöldség-gyümölcs, borok. Ugyanakkor Fehéroroszország részéről látnak lehetőséget a kapcsolatok bővítésére. Hangsúlyozta, hogy például a jelenlegi borimportjuknak a döntő többségét a viszonylag gyenge minőségű ukrán és moldáv kínálat teszi ki, s az ismert magyar borfajták eséllyel jelenhetnének meg nagyobb volumenben a fehérorosz piacon. Ugyancsak jelezte, hogy érdekeltek mélyebb együttműködésben is, elsősorban a feldolgozóipari technológiák terén.

A magyar-orosz megállapodás 7. cikke pedig konkrétan rögzíti azt, hogy a Megállapodás nem érinti a Felek országainak harmadik országokkal megkötött nemzetközi szerződéseiből, valamint a Felek országainak nemzetközi szervezetekben meglévő tagságából eredő jogait és kötelezettségeit.

Magyarország alapvető gazdasági érdeke, hogy a szovjet utódállamokkal helyreállítsa korábbi agrárkereskedelmi kapcsolatait. Hasonlóan fontos, hogy közvetlen szomszédjaival (pl. Szerbia, Ukrajna, Horvátország) jó gazdasági viszonyt tartson fenn, különösen az azokban élő magyar kisebbségekre tekintettel.

then again the Russian import to Hungary was only few hundred thousand USD. The biggest articles of the Hungarian export are tinned fruit and vegetable (108 million USD), feed (38 million USD), maize (17 million USD).

Apart from the recapture of the Russian market, the Hungarian agricultural diplomacy aspires to enter the markets of other Soviet successor states. Therefore on June 5-7, 2007 the delegation of the Hungarian Agricultural and Rural Development Ministry visited the capital of Belarus (Minsk) where the participants made inquiry about the possible enlargement of the agricultural relationships. The participants have experienced that the economical relationships between Hungary and Belarus have been on a low level in the last years. For example in 2006 the Hungarian agricultural export was only 15.4 million USD, but the Hungarian import was zero in practice. The Hungarian export included canned feed, frosted fruits and vegetables, wines. At the same time Belarus saw the chance to enlarge the relationship. The participants of Belarus have accented that their wine import has included the wines of relatively poor quality from Moldavia and Ukraine and in the future a greater volume of the well known Hungarian wines could appear on the market of Belarus. The partners from Belarus have anticipated that they have a concern in a deeper co-operation too, firstly in the field of technologies of the food industry.

Article 7 of the Agreement between Hungary and Russia on agriculture particularly determines that the Agreement does not affect the rights and obligations deriving from international agreements concluded by the Parties with third countries and from the membership of the Parties in international organizations.

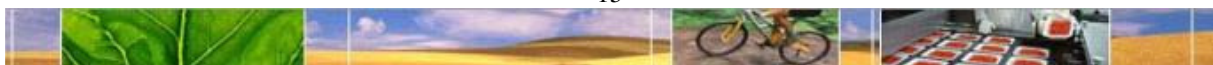
It is a basic interest of Hungary to re-establish the former relationships of agricultural trade with the Soviet successor states. Analogically there is important to develop good economic relationships with its direct neighbours (for example Serbia, Ukraine and Croatia), especially as Hungarian minorities live there.

Lábjegyzet

¹ Lásd RAISZ Anikó: The 'lawfully condemned' – Forgotten aspect of the 1956 revolution in Hungary (Reflections on history, human rights, reconciliation and justice). *Miskolc Journal of International Law*, 2006, 3. szám, 41-45. p. (<http://www.uni->

Footnotes

¹ See RAISZ Anikó: The 'lawfully condemned' – Forgotten aspect of the 1956 revolution in Hungary (Reflections on history, human rights, reconciliation and justice). *Miskolc Journal of International Law*, 2006, N° 3, pp. 41-45. (<http://www.uni->

miskolc.hu/~wwwdrint/mjil1.htm).

² OLAJOS István: A közös agrárpolitika története. In: CSÁK Csilla (szerk.): *Agrárjog*. Miskolc, 2006, Novotni Kiadó, 73-82. p.

³ Új Magyarország Vidékfejlesztési Program 2007-2013 (továbbiakban ÚMVP), Budapest, 2007. február 19., 13. p.

⁴ Lásd TÓTH Hilda: The Tendencies of the Development of Health and Accident Insurance. In: *microCAD International Scientific Conference Kiadványa*, 2003. március 6-7., Miskolc, 137-142. p.; TÓTH Hilda: Kitekintés az osztrák állami betegbiztosítási rendszer által nyújtott ellátások körére. *Magyar Jog*, 2007, 7. szám, 413-418. p.

⁵ ÚMVP, 13. p.

⁶ ÚMVP, 13. p.

⁷ Lásd CSÁK Csilla: The changes in the circumstances of arable land's ownership and land tenure from the time of the democratic transformation to our days. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2007, 2. szám, 3-18. p. (<http://www.uni-miskolc.hu/%7Eagrarrjog/ujstag/agriarchive.htm>)

⁸ Lásd TANKA Endre: Why has the general land consolidation no chance in Hungary? *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2006, 1. szám, 3-18. p. (<http://www.uni-miskolc.hu/%7Eagrarrjog/ujstag/agriarchive.htm>)

⁹ ÚMVP, 14-15. pp.

¹⁰ ÚMVP, 15. p.

¹¹ ÚMVP, 16. p. Lásd PRUGBERGER Tamás: Arbeit, Ruhezeit, Überstunden und Massenentlassung. In: *Zeitschrift für Ausländisches und internationales Arbeits- und Sozialrecht (ZIAS)*. 2001, 7-9. szám, 257-273. p; JAKAB Nóra: The quota system and its practical applicability in the labour law. In: *Doktoranduszok Fóruma AJK Szekciókiadvány*, 2005. november 9., Miskolc, 111-116. p.

¹² ÚMVP, 17. p.

¹³ ÚMVP, 18. p.

¹⁴ ÚMVP, 18. p.

¹⁵ ÚMVP, 21. p.

¹⁶ Magyarországon kihirdette az 1994. évi I. törvényt.

¹⁷ Lásd RAISZ Anikó: Confronted with direct applicability of a directive: the Hungarian Constitutional Court before challenges. *Miskolc Journal of International Law*, 2007, 1. szám, 113-127. p. (<http://www.uni-miskolc.hu/~wwwdrint/mjil1.htm>)

¹⁸ Lásd az 1290/2005/EK tanácsi rendeletet (2005. július 21.) a KAP finanszírozásáról.

¹⁹ Lásd az 1290/2005. rendelet 3. cikkét.

²⁰ Lásd a 2199/2003/EK bizottsági rendeletet és a 28/2007. (IV.20.) FVM rendeletet a SAPS támogatásokról.

²¹ Lásd 29/2007. (IV.20.) FVM rendeletet a top-up támogatásokról.

²² Lásd OLAJOS István: The provisions of the Rural

miskolc.hu/~wwwdrint/mjil1.htm).

² OLAJOS István: A közös agrárpolitika története. In: CSÁK Csilla (ed.): *Agrárjog (Agricultural Law)*. Miskolc, 2006, Novotni Publisher, pp. 73-82.

³ New Hungary Rural Development Programme 2007-2013 (hereinafter NHRDP), Budapest, 19th February 2007, p. 13.

⁴ See TÓTH Hilda: The Tendencies of the Development of Health and Accident Insurance. In: *Annual of microCAD International Scientific Conference*, 6-7 March 2003, Miskolc, pp. 137-142.; TÓTH Hilda: Kitekintés az osztrák állami betegbiztosítási rendszer által nyújtott ellátások körére. *Magyar Jog*, 2007, N° 7, pp. 413-418.

⁵ NHRDP, p. 13.

⁶ NHRDP, p. 13.

⁷ See CSÁK Csilla: The changes in the circumstances of arable land's ownership and land tenure from the time of the democratic transformation to our days. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2007, N° 2, pp. 3-18. (<http://www.uni-miskolc.hu/%7Eagrarrjog/ujstag/agriarchive.htm>)

⁸ See TANKA Endre: Why has the general land consolidation no chance in Hungary? *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2006, N° 1, pp. 3-18. (<http://www.uni-miskolc.hu/%7Eagrarrjog/ujstag/agriarchive.htm>)

⁹ NHRDP, pp. 14-15.

¹⁰ NHRDP, p. 15.

¹¹ NHRDP, p. 16. See PRUGBERGER Tamás: Arbeit, Ruhezeit, Überstunden und Massenentlassung. In: *Zeitschrift für Ausländisches und internationales Arbeits- und Sozialrecht (ZIAS)*. 2001, N° 7-9, pp. 257-273; JAKAB Nóra: The quota system and its practical applicability in the labour law. In: *Doktoranduszok Fóruma AJK Szekciókiadvány (Annual of Conference of PhD Students)*, 9 November 2005, Miskolc, pp. 111-116.

¹² NHRDP, p. 17.

¹³ NHRDP, p. 18.

¹⁴ NHRDP, p. 18.

¹⁵ NHRDP, p. 22.

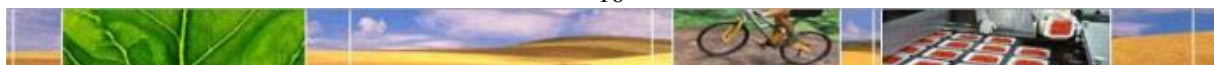
¹⁶ In Hungary, the Association Agreement was proclaimed by the Act I of 1994.

¹⁷ See RAISZ Anikó: Confronted with direct applicability of a directive: the Hungarian Constitutional Court before challenges. *Miskolc Journal of International Law*, 2007, N^o1, pp. 113-127. (<http://www.uni-miskolc.hu/~wwwdrint/mjil1.htm>)

¹⁸ See the Council Regulation (EC) No 1290/2005 of 21st July 2005 on the financing of the common agricultural policy.

¹⁹ See Article 3 of the Regulation 1290/2005.

²⁰ See the Commission Regulation (EC) No 2199/2003 and the Decree of the Hungarian Minister of Agriculture and Rural Development No 28/2007 of 20th April 2007 on SAPS supports.

Development in connection with the agriculture in Hungary. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2006, 1. szám, 3-22. p. (<http://www.uni-miskolc.hu/%7Eagrarrjog/ujtag/agristartup.htm>); SCHWEIZER, Dieter: Entwicklung der landwirtschaftlichen Betriebe und des ländlichen Raumes in den MOE-Staaten. In: *Ünnepi tanulmányok Prugberger Tamás professzor 70. születésnapjára*. Miskolc, 2007, Novotni, 354-366. p.

²³ Kihirdette a 172/2004. (XII.23.) FVM rendelet.

²⁴ Az EU Bizottság által jóváhagyott 14. NVT-t kihirdette a 137/2004. (IX.18.) FVM rendelet.

²⁵ A három támogatási típus igénybevételének általános feltételeiről lásd még a 6/2004. (I.22.) Korm. rendeletet.

²⁶ OLAJOS István: A támogatási eljárás és a közigazgatási eljárás kapcsolata, legfontosabb problémái. *Publicationis Universitatis Miskolciensis Sectio Iuridica et Politica*, Tomus XXIV, 439-456. p.

²⁷ 2006. évi CXXVII. törvény 1. sz. melléklet XII. fejezet.

²⁸ Igénybevételük feltételeiről lásd a legutóbb a 14/2007. (III.1.) FVM rendelettel módosított 25/2004. (III.3.) FVM rendeletet.

²⁹ Az agrárfinanszírozás egyéb lehetőségeiről lásd CSÁK Csilla: Agrárhitelezés. In: CSÁK (szerk.): *Agrárjog*. Miskolc, 2006, Novotni Kiadó, 206-222. p. NAGY Zoltán: A nemzetközi faktoring jogi szabályozásának rendszere az elmélet és a gyakorlat aspektusában. In: *Ünnepi tanulmányok Prugberger Tamás professzor 70. születésnapjára*. Miskolc, 2007, Novotni, 263-278. p.; ERDŐS Éva: Pénzügyi jog alapjai. In: EDŐS Éva – FEKETE Zoltán – MOLNÁR Valéria: *Pénzügyi Jog*. Miskolc, 2006, Virtuóz, 9-17. p.

³⁰ HORVÁTH Szilvia: Über die Anfänge der Klimapolitik der Europäischen Gemeinschaft. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2007, 2. szám, 19-40. p. (<http://www.uni-miskolc.hu/%7Eagrarrjog/ujtag/agristartup.htm>); BÖHM Judit: History of the European Union's energy policy. In: *Doktoranduszok Fóruma AJK Szekciókiadvány*, 9 November 2006, Miskolc; BAJOR Rita: Environmental legislation. In: *6th International Conference of PhD Students (Konferencia kiadvány)*, 2007. augusztus 13-18., Miskolc, 2007, 145-152. p.

³¹ BOBVOS Pál – CSÁK Csilla – HORVÁTH Szilvia – MIKLÓS László – OLAJOS István – PRUGBERGER Tamás – SZILÁGYI János Ede: The polluter pays in the agriculture – Hungarian National Report. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2007, 1. szám, 29-54. p. (<http://www.uni-miskolc.hu/%7Eagrarrjog/ujtag/agristartup.htm>)

³² KURUCZ Mihály: Critical analyses of arable land regulation in Hungary. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2007, 3. szám, 17-47. p. (<http://www.uni-miskolc.hu/%7Eagrarrjog/ujtag/>)

²¹ See the Decree of the Hungarian Minister of Agriculture and Rural Development No 29/2007 of 20th April 2007 on top-up supports.

²² See OLAJOS István: The provisions of the Rural Development in connection with the agriculture in Hungary. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2006, n°1, pp 3-22 (<http://www.uni-miskolc.hu/%7Eagrarrjog/ujtag/agristartup.htm>); SCHWEIZER, Dieter: Entwicklung der landwirtschaftlichen Betriebe und des ländlichen Raumes in den MOE-Staaten. In: *Ünnepi tanulmányok Prugberger Tamás professzor 70. születésnapjára*. Miskolc, 2007, Novotni, pp 354-366.

²³ It was proclaimed by the Decree of the Hungarian Minister of Agriculture and Rural Development No 172/2004 of 23rd December 2004.

²⁴ It was proclaimed by the Decree of the Hungarian Minister of Agriculture and Rural Development No 137/2004 of 18th September 2004.

²⁵ On the general conditions of the three groups of supports see the Decree of the Hungarian Government No 6/2004 of 22nd January 2004.

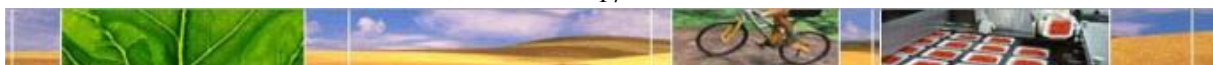
²⁶ See OLAJOS István: A támogatási eljárás és a közigazgatási eljárás kapcsolata, legfontosabb problémái (Main problem and relationships between the procedure of supports and administration procedure). *Publicationis Universitatis Miskolciensis Sectio Iuridica et Politica*, Tomus XXIV, pp. 439-456.

²⁷ See Chapter XII in the Annex I of the Act CXXVII of 2006.

²⁸ On the conditions of these supports see Decree of the Hungarian Minister of Agriculture and Rural Development No 25/2004 of 3rd March 2004 amended last by Decree of the Hungarian Minister of Agriculture and Rural Development No 14/2007 of 1st March 2007.

²⁹ On other opportunity of financing see CSÁK: Agrárhitelezés (Agricultural financing). In: CSÁK (ed.): *Agrárjog (Agricultural Law)*. Miskolc, 2006, Novotni Publisher, pp. 206-222; NAGY Zoltán: A nemzetközi faktoring jogi szabályozásának rendszere az elmélet és a gyakorlat aspektusában (Legal system of international factoring in the aspects of practice and theory). In: *Ünnepi tanulmányok Prugberger Tamás professzor 70. születésnapjára*. Miskolc, 2007, Novotni, pp 263-278; ERDŐS Éva: Pénzügyi jog alapjai (Bases of the Financing Law). In: EDŐS Éva – FEKETE Zoltán – MOLNÁR Valéria: *Pénzügyi Jog (Financial Law)*. Miskolc, 2006, Virtuóz, pp. 9-17.

³⁰ HORVÁTH Szilvia: Über die Anfänge der Klimapolitik der Europäischen Gemeinschaft. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2007, N° 2, pp. 19-40. (<http://www.uni-miskolc.hu/%7Eagrarrjog/ujtag/agristartup.htm>); BÖHM Judit: History of the European Union's energy policy. In: *Doktoranduszok Fóruma AJK Szekciókiadvány (Annual of Conference*

agristartup.htm)

³³ Lásd GYURÁN Ildikó: A tokaji bor eredetvédelme. M.a.

³⁴ Lásd Declaration of Prime Ministers of the Czech Republic, the Republic of Hungary, the Republic of Poland and the Slovak Republic on cooperation of the Visegrád Group countries after their accession to the EU. Kromeriz, 2004. május 12.

of PhD Students), 9 November 2006, Miskolc; BAJOR Rita: Environmental legislation. In: *6th International Conference of PhD Students (Annual)*, 13-18 August 2007, Miskolc, 2007, pp. 145-152.

³¹ BOBVOS Pál – CSÁK Csilla – HORVÁTH Szilvia – MIKLÓS László – OLAJOS István – PRUGBERGER Tamás – SZILÁGYI János Ede: The polluter pays in the agriculture – Hungarian National Report. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2007, N° 1, pp. 29-54. (<http://www.uni-miskolc.hu/%7Eagrarjog/ujsag/agristartup.htm>)

³² KURUCZ Mihály: Critical analyses of arable land regulation in Hungary. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2007, N° 3, pp. 17-47. (<http://www.uni-miskolc.hu/%7Eagrarjog/ujsag/agristartup.htm>)

³³ See GYURÁN Ildikó: A tokaji bor eredetvédelme (Origin control of Tokaj wines). U.p.

³⁴ See the Declaration of Prime Ministers of the Czech Republic, the Republic of Hungary, the Republic of Poland and the Slovak Republic on cooperation of the Visegrád Group countries after their accession to the EU. Kromeriz, 12th May 2004.

